

УДК 17:316.346В. В. ПОЛЮГА^{1*}^{1*}Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Дрогобич), ел. пошта viktoriya_322@meta.ua, ORCID 0000-0001-8778-2380**ГЕНДЕРНІ ДЕФІНІЦІЇ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ**

В статті осмислено гендерні проблеми та їх взаємозв'язок з музичним мистецтвом, що експлікує до аналізу музичної педагогіки та освітньої системи загалом. **Метою** дослідження є виокремлення та аналіз таких гендерних дефініцій (визначень) музичного мистецтва як: гендерний вимір, гендерні ролі, гендерний підхід, гендерний компонент в системі музичної освіти. **Методологія** дослідження обумовлена міждисциплінарним підходом, який передбачає використання загальнонаукових методів аналізу, синтезу та узагальнення. Також використано метод компаративного аналізу та аналогії, що застовується в осмисленні завдань пов'язаних з дослідженням впливу гендеру в мистецтві та освіті. **Наукова новизна** знаходить своє відображення в сучасній освітній концепції, яка звертається до осмислення проблем гендеру як до способу більш ґрунтовного осмислення рівня індивідів, їх рольового статусу особистості, який в свою чергу визначає соціальні можливості в освітній діяльності. Відповідно сучасна наука не може залишатися відстороненою від проблем нового часу. **Висновки.** Дослідження проблем гендеру в системі освіти музичного мистецтва провадило до виокремлення, аналізу та осмислення таких дефініцій як: гендерний вимір, що зосереджується навколо осмислення принципу отримання полісинтетичного, гендерного відчуття від музичного твору; гендерні ролі, виокремлюють репрезентацію жінки в різних видах музичного мистецтва; гендерний підхід констатує наявність гендерного дисбалансу в системі музичної освіти; гендерний компонент виокремлює важливість усвідомлення та практичного впровадження гендерної рівності в системі музичної освіти.

Ключові слова: музичне мистецтво; гендер; музична освіта

Актуальність теми дослідження

Гендерні дослідження стали невід'ємною частиною сучасної науки, а гендерна проблематика в умовах сьогодення, виокремлюється в різних галузях музики, педагогіки, філософії. Саме тому, актуальними проблемами є виокремлення гендерних дефініцій (визначень) за допомогою яких більш ґрунтовно розкриваються, уточнюються чи загалом, осмислюються освітньо-мистецькі системи. В нашому дослідженні основна увага сконцентрована саме на гендерних дефініціях музичного мистецтва в системі освіти.

Гендер – один із базових вимірів соціальної структури суспільства, який разом з іншими культурними характеристиками складає цілісну соціальну систему, а відтворення гендерної свідомості на рівні індивідів виокремлює рольовий статус особистості, який визначає соціальні можливості в освітній та професійній діяльності.

Методологія

Методологія дослідження обумовлена міждисциплінарним підходом, який передбачає використання не тільки загальнонаукових методів аналізу, синтезу та узагальнення, але й методу компаративного аналізу та аналогії, який застосовуються в осмисленні завдань пов'язаних з дослідженням впливу гендеру в мистецтві та освіті.

Мета дослідження

Метою дослідження є виокремлення, аналіз та осмислення таких гендерних дефініцій музичного мистецтва як: гендерний вимір, гендерні ролі, гендерний підхід та гендерний компонент в освітній системі.

Виклад основного матеріалу

Проблема людини в соціумі завжди займала одне з центральних місць в науці, мистецтві, філософії. Мистецтво зароджувалося й форму-

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

валося під впливом соціуму, відбиваючи його зміст шляхом гендерних взаємовідносин і музичне мистецтво тут не є виключенням.

Осмислення проблем гендеру крізь призму музичного мистецтва постає важливим інструментом аналізу певного факту чи явища музичної практики – насамперед такого, який пов'язаний з формами людської діяльності.

Аналізуючи проблеми взаємовідносин статі в сучасній музичній індустрії, науковець Наташа Пател виокремлює гендерну нерівність. Дослідниця зазначає, що «жінки, що працюють в бізнесі більш схильні мати високу кваліфікацію в порівнянні з їх колегами-чоловіками, але майже 50% з них заробляють менше» [15]. Вирішення проблеми вбачається у поведінці людей, які мають важелі впливу на ситуацію щоб змінити її на краще, а також в будь-якій ініціативі, котра може не дискримінувати жінок в музичній діяльності. Така позиція заслуговує на підтримку всієї музичної спільноти, виокремлює авторка «чоловіки могли б дізнаватися, про проблеми жінок просто слухаючи їх, так як жінки роблять з чоловіками. Це здається очевидним, але часто забутим» [15].

Келі Газен – науковець у сфері досліджень гендерних стереотипів у виборі музичних інструментів, також, виокремлює професійний розрив, а саме у сфері диригентської майстерності, струнної та духової інструменталістики [11, с.17]. «У зв'язку з дискримінацією за ознакою статі, жінки-музиканти, якщо б вони хотіли продовжувати інструментальну кар'єру, в даний час знаходяться в невідгідному становищі. Ця несправедливість простежується починаючи з вибору інструмента і продовжується у відсутності жіночої участі в джазі, та займанні керівних посад жінок від середньої школи до вищого (університетського) освітнього рівня» [11, с.81].

В рамках сьогодення виокремлюється актуальність досліджень основоположних гендерних дефініцій у сфері музичної педагогіки. Адже, істотної уваги набуває переосмилення усталених соціальних норм та процесів на основі нових демократичних принципах вільних від будь-якої дискримінації, зокрема за ознакою гендерності.

Гендерний вимір в музичному мистецтві як оцінка наслідків і результатів музичного мистецтва, провадить до осмислення котре спря-

моване на повноцінне особистісне становлення й розвиток суб'єктів мистецьких процесів, усвідомлення ними власної ідентичності, вибір ідеалів і життєвих цілей та самореалізації без будь-яких обмежень за ознакою гендеру.

Перш за все звернемося до одного з унікальних факторів формування особистості, а саме до музичного мистецтва. Звертаючись до музики, ми безпосередньо створюємо відповідні умови для розвитку творчої особистості, оскільки, музика – поліфункціональна, вона, як образознакова частина суспільного середовища, впливає на розвиток особистості та її ставлення до оточуючого світу. Музичне мистецтво – це особлива сфера людської діяльності, де особистість проявляє не себе безпосередньо, а своє світобачення та світовідчуття, а гендерні складові її особистості та поведінки далеко не завжди можуть бути простежені у безпосередніх, однозначних проявах. Ще складніше це зробити на музичних теренах, бо музичне мистецтво, яке у «чистих» своїх формах не оперує конкретними образами, не надає можливості для однозначного та науково формально доказового «прочитання» впливу гендерної специфіки. Проте дуже часто ми, «споживачі» музичної «продукції» (виконуючи різні функції – виконавця, музичного критика, слухача тощо), спираючись на свій гендерний досвід (що здобувається нами, прищеплюється нам суспільством та корегується унікальними рисами нашої власної особистості, оточуючим середовищем і життєвим досвідом), відчуваємо, що цей гендерний вплив вже відбувся тією чи іншою мірою. Ми його можемо відчутти як гендерну емоційну складову «від автора» музичного твору, і як таку ж складову «від виконавця» або «від слухача», а також можемо отримати певні полісинтетичні за походженням гендерні відчуття від музичного твору.

Однією із центральних сфер музичного мистецтва є семантична та герменевтична тематика пов'язана з інтеракціями поетичного тексту та музичної мови із втіленням художнього образу. Поширеною та особливою є тема особливого зв'язку між чоловіком і жінкою, їхніх емоцій та поведінки по відношенню одне до одного. Без знань гендерних особливостей (у певних історичних, національних, культурних та соціальних умовах) багато що з того, що закладене автором твору (створеного десятиліття й сторіччя назад, в інших культурно-соціальних умовах з

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

панівними іншими суспільними цінностями), залишитися і до сьогодні незрозумілим і не ґрунтовно дослідженим. Саме тому, одне з головних завдань музичного інтерпретатора полягає в тому, щоб глибоко пізнати й розуміти емоційні, образно-сюжетні тонкості змісту музичного твору, в тому числі і їхню гендерну обумовленість. Тільки в такому випадку виконавець зможе виконувати музичний твір у відповідності до авторського задуму та бути переконливим і логічним у своїх інтерпретаційних версіях таких, що відповідають автентичній традиції.

Інтерпретація художніх образів виконавцями, конкретною чоловіками й жінками, спирається на внутрішній, особистісний підхід до проблеми, а тому це безпосередньо провадить до виокремлення позицій гендерної психології. Оскільки саме крізь призму гендерності ми розглядаємо музичне мистецтво то виокремлюємо саме виконавсько-інтерпретаційну драматургію. Підкреслимо, що гендерна складова музичного твору, або його гендерна семантика, пов'язані в першу чергу зі співвідношенням емоційного портрету персонажу чи автора та виконавця інтерпретатора. В такому контексті виокремлюємо особливу актуальність комунікативного аспекту в процесі сприйняття творів мистецтва на рівні комунікативних зв'язків (між персонажами музичного твору; між персонажами та творцями твору – композитором, виконавцем, слухачем). Саме між творцями твору, між історичними умовами та культурами, де «мовою» комунікації є музика та її семантика, у тому числі й гендерна, гендерний вимір музичного мистецтва експлікує себе у часовому вимірі, у певній дії та взаємодії, що стає одним з компонентів семантичного, музично-драматургічного навантаження, який потребує окремої уваги усіх учасників буття музичного твору [7, с.68]. Музична інтерпретологія першою з наукових напрямів сучасного музикознавства має і може сформувати певний алгоритм характеристики проявів гендеру в музичному мистецтві, а також створити понятійно-термінологічний апарат, який врахує основні поняття гендерної проблематики. – такі як гендерна роль та гендерно-рольові стереотипи.

Зазначимо, що інтегрування закономірностей гендерної парадигми на музичний твір по своїй суті неможливе. Звідси, для розуміння

того, яким чином гендерні аспекти впливають на створення та сприйняття музичного твору, виникає потреба співвіднесеності знань музичного мистецтва з комплексом знань про гендерні ролі.

Гендерні ролі – соціальні очікування суспільства від жінок і чоловіків на базі сформованих гендерних стереотипів.

В освітньо-організаційній системі музичної освіти наявну в суспільстві гендерну відокремленість та стереотипізацію відображають педагогічні, теоретичні та виконавські практики. Гендерна нашарованість за якісними чи кількісними показниками в музично-освітній діяльності свідчить про нерівнозначний еквівалент викладацького та науково-педагогічного складу. Сучасні вітчизняні дослідження засвідчують значну фемінізацію галузі середньої та початкової ланки музичної освіти, де представленість жінок становить близько 78,3%, проте кількість жінок і чоловіків відрізняється на різних щаблях освітньої ієрархії та на різних рівнях освіти. «Якщо у закладах дошкільної освіти працюють майже виключно жінки (98,6%), то у викладацькому складі вищих навчальних закладів чоловіки становлять практично половину викладацького складу, що залишається інструментом «стримування» можливостей реалізації працівника. Це призводить до зменшення частки жінок у сфері освіти зі зростанням посади: жінки обіймають рядові посади вчительок, викладачок і виховательок, проте серед керівників закладів освіти чоловіків майже 40%, а серед ректорів вищих навчальних закладів - 90%» [14]. Дана проблема існує і в просторі зарубіжжя. Так, науковець Е.Гулд переконливо аналізує гендерну проблему, щодо дискримінаційного опору музичної освіти, де зазначає: «якщо студенти та викладачі, як і раніше будуть обмежені у своєму виборі професій, будуть продовжувати співати і грати музику, використовуючи навчальні матеріали, які стирають їх суб'єктивність, професія буде продовжувати страждати від втрати своїх вкладів» [12, с.158]

В такому сенсі дослідження провадить до осмислення гендерних ролей в контексті соціальних очікувань суспільства від жінок і чоловіків на базі сформованих гендерних стереотипів. Гендерними стереотипами сучасні науковці називають: «суспільні стандартизовані уявлення (ідеали), засновані на досвіді попередніх поколінь, які набувають значення

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

вказівки (норми), найбільш повно втілюють моделі (ролі) поведінки чоловіка/жінки в суспільстві (їхнє місце, функції та соціальні завдання), а також набір особистісних характеристик (соматичні та психічні властивості), обумовлених статтю [2, с.103]. Саме гендерні ролі та їх розподіл експлікуються в літературних образах закладених у поетичному тексті та відображених у художньому образі музичного твору, де композиторське бачення гендерної культури може бути відзеркалено в розумінні гендерних стереотипів щодо ролі чоловіка та жінки. Відповідно до стереотипів викладених в поетичному тексті музичного твору формується уявлення про ролі чоловіка та жінку, згідно з якими чоловік має усі ознаки маскулінності, а жінка – фемінності. Таким чином, виокремлюючи значення гендерних ролей при аналізі творів, маємо можливість відкорегувати стереотипну суспільну шаблонність, налаштувавши молоде покоління на сприйняття інших цінностей, усвідомлення особистісних рис незалежно від своєї статі. Оволодівши понятійно-категоріальним апаратом гендерного аналізу, використавши усі його складові в педагогічній практиці музичної освіти, є можливість виявити наявну у ньому гендерну асиметрію й пом'якшити її вплив.

Так, можна довідатись про те, що мистецтво було здавна невід'ємною прерогативою жіночої участі в професійній діяльності. Хоча в різних країнах права жінок на заняття певними видами мистецтв суворо регламентувалися, саме у цій сфері вони досягли найбільших успіхів [3, с.168]. Проте не можна не погодитися з думкою, що історія мистецтва як частина загальноісторичного проекту виключає жінок зі списку активних суб'єктів. Адже творчість як соціокультурна діяльність тривалий час була для жінки забороненою галуззю або ж виносила її на вторинний щабель. У дослідженнях зазначається, що руйнування гендерного стереотипу відбувалось тоді, коли жінка відмовлялася від своєї ролі та приставала на позицію чоловіка, що сприймалося як курйоз або ж як певне порушення соціокультурних норм [8, с.63]. Отже, наслідком тривалого чоловічого домінування в галузі музичної творчості є те, що музика XVII-XIX ст. втілює чоловічий життєвий досвід і світосприйняття, а репрезентація жінки в різних видах педагогічної практики музичної освіти в

цілому відповідає стереотипним гендерним уявленням щодо її призначення.

Так, працюючи над вивченням музичних творів, аналізуються засоби музичної виразності, моделі музичних структур, що аналогічні синтаксичним структурам вербальної мови, знаходячи в тексті відповідні особливості, елементи, символіку, які використовуються для змальовування атрибутивних якостей людини (чоловіка, жінки), певних образів і смислів. Це стосується, зокрема, змісту музичних тематично-мелодичних ліній, їх інтонаційних і метроритмічних особливостей, підкріплених відповідною динамікою, регістром, тембром, жанровими рисами [4, с.71]. У результаті гендерного підходу до аналізу музики різних епох і стилів реципієнти можуть виявити конкретні чинники щодо певних нашарувань в суспільстві, оскільки мистецтво завжди створювалося в межах традиційних гендерних уявлень, притаманних певній культурі. Застосування цього активного методу навчання стимулюватиме до пошуку власної позиції, моделі поведінки і шляху самореалізації, які відповідають індивідуальним особливостям.

Постає проблема осмислення гендерного підходу. *Гендерний підхід* – механізм досягнення гендерної рівності та утвердження рівних можливостей для самореалізації кожної особистості, що передбачає: відсутність орієнтації на «особливе призначення» чоловіка чи жінки; заохочення до певних видів діяльності, що відповідають інтересам особистості; подолання гендерних стереотипів; врахування індивідуальних відмінностей. Гендерний підхід в системі музичної освіти сконцентровано на осмисленні відмінностей в поведінці та сприйнятті чоловіків і жінок, що визначаються не так їх фізіологічними особливостями, як вихованням на основі поширених в даній галузі уявлень про сутність чоловічого та жіночого.

В такому контексті гендерний підхід дозволяє констатувати, що такі проблеми соціально-психологічного характеру як: масові стереотипні уявлення, специфіка жіночої соціалізації, а також особливості організації навчально-виховного процесу в школі, ВНЗ, сімейне виховання – ускладнюють професіоналізацію жінок-педагогів. А це зумовлює необхідність відповідної підготовки молоді до самореалізації в професійній сфері, потребує набуття нею знань з гендерних питань.

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

Про обмеженість жіночої статі в музичному мистецтві вказує Нельсон Родрігес. Науковець зазначає, що такі обмеження є наслідковими через визначеність музичного репертуару, що практикують в школах. Якщо зняти певні «заборони» в навчанні музичного мистецтва, то музика розглядатиметься в контексті свободи відчуттів того бажаного, що «Я» хочу. Такий підхід є неоднозначним з точки зору можливості розвитку уяви, оскільки при цьому потрібно переступити через глибоко вкорінене стереотипне і вузьке мислення. Це може зробити тільки музичне мистецтво, тому що саме музика відкриває нові можливості інтуїтивного і творчого, адже ще Платон і Фрідріх Шиллер запропонували музичну освіту, як систему яка може вказувати на кращий спосіб буття. В цій перспективі музичне мистецтво може зіграти вирішальну роль на ниві лібералізації і гуманізації освітньої системи [13, с.7].

Так, окреслюючи чинники розвитку успішності в музичному вихованні (на основі матеріалів, присвячених відомим музикантам), можна пересвідчитися, що їхні професійні досягнення пов'язані не так з біологічною статтю, як із тими якостями, які обумовлені особистісними особливостями людини. Крім виняткової музичної обдарованості, головним у навчально-виховному процесі є формування широкого кола духовних інтересів і запитів, творчих здібностей, ерудиції в різних видах мистецтва, інших галузях знань, розвиток емоційної сфери, здатності співчувати, вміння через музику сприймати світ [6, с.85]. Саме такі якості притаманні видатним представникам музичного мистецтва – як жінкам, так і чоловікам.

Сучасні науковці все частіше звертаються до соціокультурної детермінації згаданих особливостей. Вони стверджують, що особистісні якості людини з дитинства знаходяться під впливом традиційних гендерних уявлень, серед яких чуйність, емоційність пов'язуються з «жіночністю», а твердість, активність, творче мислення – з «мужністю» [1, с.51]. Нові можливості для жінок і чоловіків, які приносять втілення принципів гендерної рівності в освіті реалізуються в просторі гри та свободи, де відмовляються від муштри, агресії та дресирування на користь м'якості, делікатності й чуттєвості [9, с.268]. Проблеми

виховання та освіти з гендерного погляду провадять до осмислення феміністської критики 1980-90х рр., яка почала наполягати на повному перегляді всієї системи традиційної освіти в зв'язку зі створенням у ній політик ранньої «гендеризації» на основі сексистських стереотипів, широко легалізованих у навчальних і наукових текстах. Саме патріархальна школа відповідальна за впровадження ідей про творчу обмеженість жінок, формування комплексів «прогендерна освіта й педагогіка професійної невідповідності», «побоювання успіху» та соціальної меншовартості у дівчат-студенток [5, с.86]. Саме тому, за допомогою гендерного підходу є можливість показати механізми впливу суспільних очікувань на формування в індивідів різної статі уявлень про емоційність, креативність, сприяти розвитку необхідних властивостей у майбутніх фахівців, використовуючи виховний потенціал мистецтва. Розуміння гендерних особливостей становлення й розвитку майбутніх педагогів-музикантів дозволить активізувати пізнавальні, емоційно-чуттєві, творчі процеси в розумінні музичного мистецтва та в системі музичної освіти загалом.

Необхідністю постає розробка принципів та методів в системі музичної освіти, яка б забезпечувала гендерні знання для жінок і чоловіків, починаючи з раннього віку. Гендерна освіта є відкритою системою, в якій встановлюються певні відносини. Можна стверджувати, що показником успішності мистецької освіти є перехід до нового якісного гендерно-освітнього сегменту, де важливим практичним аспектом деконструкції гендерних стереотипів є навчання дівчат виявляти себе не через чоловіка (батька, коханого, авторитет викладача або керівника), а через власну індивідуальність. Цей підхід може виявитись важливим і для юнаків, що обстоюють та стверджують позицію, не канонізовану «авторитетом більшості» [5, с.90].

Не менш важливим є короткий аналіз такої дефініції *гендерної складової (гендерного компонента)* як теоретичної концепції та практики гендерної рівності та недискримінації в системі музичної освіти;

Констатуємо, що правові освітні документи створили нормативне підґрунтя для розв'язання проблеми гендерної дискримінації в українському суспільстві. Проте вітчизняна мистецька освіта як соціальний інститут залишається недостатньо чутливою до проблем гендерної рів-

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

ності та дискримінації загалом і відтворює панівну (асиметричну) гендерну схему на структурно-організаційному та змістовно-процесуальному рівнях.

Висновки

Дослідження гендерних дефініцій музичного мистецтва в системі освіти провадило до виокремлення, аналізу та осмислення таких дефініцій як: *гендерний вимір*, де осмислено гендерний вплив на емоційну складову особистості, так звану «від автора» музичного твору, і як таку ж складову «від виконавця» або «від слухача». Основна увага гендерного виміру зосереджена на отриманні полісинтетичних, гендерних відчуттів від музичного твору; *гендерні ролі* аналізуються в контексті проблеми гендерного дисбалансу в освітньому середовищі, порушуючи питання розвитку досліджень гармонійних відносин між чоловіками та жінками. Констатовано, що репрезентація жінки в різних видах музичної творчості в цілому відповідає стереотипним гендерним уявленням щодо її призначення, котрі є наслідком тривалого чоловічого домінування в галузі музичної творчості, втілюючи чоловічий життєвий досвід і світосприйняття; *гендерний підхід*, розкриває та аналізує наявні гендерні відмінності, порушує проблеми гендерного дисбалансу в системі музичної освіти в цілому, що дозволяє активізувати пізнавальні, емоційно-чуттєві, творчі процеси в розумінні музичного мистецтва; *гендерний компонент* виокремлює короткий штрих щодо важливості усвідомленості гендерної рівності та недискримінації в системі музичної освіти.

Наукова новизна

Інтеграція до європейського співтовариства потребує істотної перебудови усталених соціальних інституцій та освітніх процесів на нових, демократичних принципах, вільних від будь-якої форми дискримінації, зокрема, за ознакою гендеру. Розмаїття проблематики гендерності переконливо свідчить не лише про її актуальність, а й про те, що нині гендерна теорія недостатньо вивчена і знаходиться лише на шляху становлення. Аналіз останніх досліджень підтверджує доцільність нового переосмислення та розробки подальших до-

сліджень у сфері гендерності освітніх процесів. Такі вітчизняні науковці як Л.Булатова [1], Т.Дороніна [2], І.Кочурська [4] виокремлювали проблеми гендеру, які різнобічно, висвітлюються в контексті осмислення музичного мистецтва та освітнього розвитку, що позначилося на окремішності суджень авторів. В міжнародній дискусії дослідниця гендерних стереотипів музичної діяльності Н.Пател [15] виокремлює проблеми гендерної рівності, де в основу всіх компонентів навчального процесу музичного мистецтва має бути покладена ідея гендерної рівності як механізм впровадження егалітарних гендерних уявлень у свідомість особистості, які сприятимуть розкриттю особистісного потенціалу представників обох статей. Важливим при вивченні заданої проблематики є усвідомлення різниці між гендером і фемінізмом, оскільки ці два поняття часто ототожнюють. Так, ідею гендерної рівності, гендерної соціалізації, гендерних ролей і стереотипів, гендерної культури в системі освіти вивчає Е.Гулд [11]. Дослідження стосується гендерної обмеженості вибору професій пов'язаних з музичною діяльністю. Також, професійний розрив в музично-освітній сфері відзначає К.Газен [10], котра виокремлює гендерні проблеми пов'язані з вибором музичних інструментів представниками різних статей.

Огляд наукової літератури пов'язаної з дослідженнями гендерності в музичному мистецтві основними завданнями виокремлює уточнення сутнісних ознак й змісту понять «гендер», «гендерна ідентичність», а визначення проблемних аспектів гендеру музичного мистецтва в освітніх закладах потребують, насамперед аналізу практичних визначень в навчально-виховній діяльності.

Вважаємо, що наведені дослідження не повною мірою репрезентують всю багатогранність підходів до розуміння проблем гендерності музичного мистецтва та дають змогу визначити лише оглядово-домінантні тенденції. Оскільки, науковці вважають, що гендерні проблеми музичного мистецтва варто здійснювати з використанням традиційних методів педагогічного впливу, не зводячи його в ранг особливого та спеціального. Сучасні дослідження роблять лише спроби узагальнення та класифікації наявних гендерних підходів, саме тому варто звернутись до осмислення гендерних дефініцій музичного мистецтва. Більш ґрунтовне дослідження проблем гендерності у площині розу-

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

міння музичного мистецтва може сприяти осмисленню цілісності внутрішнього світу людини та відігравати значну роль у форму-

ванні людини нового часу, у виробленні системи цінностей, відповідних до освітніх норм сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булатова, Л. О. Гендерні особливості сприйняття музичного мистецтва / Л. О. Булатова // Теоретичні питання культури, освіти, виховання: збірник наук. праць. – 2008. – Вип. 35. – С. 51.
2. Дороніна, Т. О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді / Т. О. Дороніна. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 331с.
3. Киселёва, Т. Г. Социальный образ женщины в культурах мира / Т. Г. Киселёва // ОНС. – 2003. – №3. – С. 162–171.
4. Кочурська, І. Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх педагогів – музикантів / І. Кочурська // Вища школа. – 2010. – №5. – С. 68–73.
5. Освіта: гендерний вимір – 2020 [Електронний реурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2016/07/18/proekt-gendernoyi-strategiyi.doc> – Назва з екрану. – Перевірено: 14.06.2017.
6. Суковатая, В. Учимся демократии / В. Суковатая // Высшее образование в России. – 2001. – №2. – С. 86–90.
7. Цыпин, Г. Портреты советских пианистов / Г. Цыпин. – Москва : Советский композитор. – 1982. – 192 с.
8. Цурканенко, І. В. Гендерна тематика в дослідженнях музичного виконавства / І. В. Цурканенко // Мова і культура. – 2011. – Т. 4(150), Вип. 14. – С. 65–72.
9. Шапинская, Е. Н. Женщина в творчестве и созидании (проблема творчества в гендерном аспекте) / Е. Н. Шапинская // Обсерватория культуры. – 2004. – №2. – С.63.
10. Ярская-Смирнова, Е. Р. Теоретические подходы к исследованию скрытого учебного плана / Е. Р. Ярская-Смирнова // Гендерное образование в системе высшей и средней школы: состояние и перспективы: материалы междунар. науч.-практич. конф. – Иваново: Иван. гос. ун-т, 2003. – С. 268
11. Gathen, K. Gender bias and music educations / K. Gathen. – Delaware : University of Delaware, 2014. – 247p.
12. Gould, E. Nomadic turns: epistemology, experience, and women university band directors / E. Gould // Philosophy of Music Education Review. – 2005. – Vol. 13, Iss. 2. – P. 147–164. doi: 10.1353/pme.2005.0034
13. Nelson, R. Queer studies in education: Some research portraits / R. Nelson // Keynote presentation for Conference, “Establishing Identity: GLBT Studies & Music Education” (23.05-26.05.2010). – Urbana-Champaign : University of Illinois, 2010. – P. 7.
14. Tarasti, E. Existential Semiotics / E. Tarasti. – Bloomington; Indianapolis : Indiana University Press, 2000. – 218p.
15. Patel, N. Gender in the music industry [Електронний реурс] / N. Patel // Music business journal. – 2015. – Режим доступу: <http://www.thembj.org/2015/10/gender-inequality-in-the-music-industry/> – Назва з екрану. – Перевірено: 14.06.2017.

В. В. ПОЛЮГА^{1*}

^{1*}Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко (Дрогобыч), эл. почта viktoriya_322@meta.ua, ORCID 0000-0001-8778-2380

ГЕНДЕРНЫЕ ДЕФИНИЦИИ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

В статье осмысленно гендерные проблемы в их взаимосвязи с музыкальным искусством, что эксплицирует к анализу музыкальной педагогики и образовательной системы в целом. **Целью исследования** является выделение и анализ таких гендерных дефиниций (определений) музыкального искусства как: гендерное измерение, гендерные роли, гендерный подход, гендерный компонент в системе музыкального образования. **Методология** исследования обусловлена междисциплинарным подходом, который предусматривает использование общенаучных методов анализа, синтеза и обобщения. Также использован метод сравнительного анализа и аналогии, применяемый в осмыслении задач связанных с исследованием влияния гендера в искусстве и образовании. **Научная новизна** находит свое отражение в современной образовательной концепции, которая обращается к осмыслению проблем гендера как к способу развития уровня индивидов, их ро-

doi 10.15802/ampr.v0i11.105490

© В. В. Полюга, 2017

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

левого статусу личности, который в свою очередь определяет социальные возможности в образовательной деятельности. Соответственно современная наука не может оставаться отстранённой от проблем нового времени. **Выводы.** Исследование проблем гендера в системе образования музыкального искусства приводит к выделению, анализу и осмыслению таких дефиниций как: гендерное измерение, которое сосредотачивается вокруг осмысления принципа получения полисинтетического, гендерного ощущения от музыкального произведения; гендерные роли, выделяют репрезентацию женщины в различных видах музыкального искусства; гендерный подход констатирует наличие гендерного дисбаланса в системе музыкального образования; гендерный компонент выделяет важность осознания и практического внедрения гендерного равенства в системе музыкального образования.

Ключевые слова: музыкальное искусство; гендер; образование

V. V. POLIUNA^{1*}

^{1*}Drohobych State Pedagogical Ivan Franko University (Drohobych), e-mail viktoriya_322@meta.ua, ORCID 0000-0001-8778-2380

GENDER DEFINITION OF MUSICAL ART IN THE EDUCATIONAL SYSTEM

The article interprets the gender issues and their interconnection of musical art that leads to analysis of music pedagogy and educational system in general. **The purpose** of the study is the selection and analysis of such gender definitions of music as gender dimension, gender roles, gender approach, the gender component in the system of music education. **Methodology** of the study is based on the interdisciplinary approach that involves the use of scientific methods of analysis, synthesis and synthesis. Also, there is the method of comparative analysis and analogy applied in understanding the problems related to the study of gender influence in art and education. **Originality** is reflected in modern educational concept that appeals to the understanding of gender issues as a way of more thorough understanding of individuals, their role status of the individual, which in turn defines social opportunities in educational activities. Accordingly, the modern science can not remain uninvolved into the problems of modern times. **Conclusions.** Studies of gender in musical art education leads to selection, analysis and understanding of such definitions as: gender dimension, which is focused on the understanding of the principle of obtaining polysynthetic, gender sensation from a musical work; gender roles, which distinguish representation of women in different kinds of music; gender approach, which establishes the availability of gender imbalance in the system of music education; gender component, which distinguishes the importance of understanding and practical implementation of gender equality in the system of music education.

Keywords: musical art; gender; music education

REFERENCES

1. Bulatova, L. O. (2008). Henderni osoblyvosti spryiniattia muzychnoho mystetstva. *Teoretychni pytannia kultury, osvity, vykhovannia: zbirnyk nauk. prats*, 35, 51.
2. Doronina, T. O. (2011). *Teoretyko-metodolohichni zasady gendernoi osvity ta vykhovannia uchnivskoi molodi*. Kryvyi Rih: Vydavnychiy dim.
3. Kiseleva, T. G. (2003). Sotcialnyi obraz zhenshchiny v kulturakh mira. *ONS*, 3, 162–171.
4. Kochurska, I. (2010). Suchasni pidkhody do profesiinoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv – muzykantiv. *Vyshcha shkola*, 5, 68-73.
5. Osvita: hendernyi vymir – 2020 (n.d.). Retrieved from <http://mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2016/07/18/proekt-gendernoyi-strategiyi.doc>
6. Sukovataia, V. (2001). Uchimsia demokratii. *Vysshee obrazovanie v Rossii*, 2, 86-90.
7. Тсупин, G. (1982). *Portrety sovetskikh pianistov*. Moscow: Sovetskii kompozitor.
8. Tsurkanenko, I. V. (2011). Henderna tematyka v doslidzhenniakh muzychnoho vykonavstva. *Mova i kultura*, 4(150)(14), 65-72.
9. Shapinskaia, E. N. (2004). Zhenshchina v tvorchestve i sozidanii (problema tvorchestva v gendernom aspekte). *Observatoriia kultury*, 2, 63.
10. Iarskaia-Smirnova, E. R. (2003). Teoreticheskie podkhody k issledovaniiu skrytogo uchebnogo plana. *Proceedings of the Mezhdunarodnaia nauchno-prakticheskaiia konferentcia: Gendernoe obrazovanie v sisteme vysshei i srednei shkoly: sostoianie i perspektivy, Ivanovo*. Ivanovo: Ivan. gos. un-t.

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

11. Gathen, K. (2014). *Gender bias and music educations*. Delaware: University of Delaware.
12. Gould, E. (2005). Nomadic Turns: Epistemology, Experience, and Women University Band Directors. *Philosophy of Music Education Review*, 13(2), 147-164. doi:10.1353/pme.2005.0034
13. Nelson, R. (2010). Queer studies in education: Some research portraits. *Proceedings of the Keynote presentation for Conference, "Establishing Identity: GLBT Studies & Music Education", May 23-26, 2010, Urbana-Champaign*. Urbana-Champaign: University of Illinois.
14. Tarasti, E. (2000). *Existential Semiotics*. Bloomington; Indianapolis: Indiana University Press.
15. Patel, N. (2015). Gender in the Music Industry. *Music Business Journal*. Retrieved from <http://www.thembj.org/2015/10/gender-inequality-in-the-music-industry/>

Стаття рекомендована до публікації д. філ. н., доц. В. В. Токовенко

(Україна) Надійшла до редколегії: 10.01.2017

Прийнята до друку: 15.04.2017